

ПРИНЦИП НАУКОВОСТІ ЯК ВИХІДНА ЗАСАДА НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУДІВ

Ефективна реалізація наукового забезпечення діяльності судів як автономної сфери, що відзначається цілісним системним характером, можлива за умови дотримання певних принципів, які справляють вплив не лише на зміст діяльності, а й визначають рамки здійснення такої діяльності.

Слід зазначити, що предметно та системно принципи наукового забезпечення діяльності судів в Україні не вивчалися. Фактично, лише В.А. Волошина у своєму дисертаційному дослідженні спробувала виокремити та охарактеризувати принципи науково-консультаційного забезпечення діяльності ВСУ, до яких віднесла: законність, професійність, системність, оперативність, повнота та об'єктивність [1, с.68].

Ми ж переконані в тому, що вихідною засадою наукового забезпечення судової діяльності слід визнати принцип науковості. Це принцип, який передбачає примат об'єктивного наукового знання, що досягається завдяки системі принципів і методів наукового пізнання, над певними кон'юнктурними інтересами (наукова істина повинна бути понад усе), що для сучасних умов функціонування судової системи є вкрай актуальним і важливим.

У такому разі принцип науковості відображає пріоритет сукупності всіх принципів наукового пізнання в процесі, спрямованому на наукове забезпечення діяльності судів.

Серед основних принципів наукового пізнання (методологічні принципи науки) у методичній літературі називають такі:

1) принцип єдності теорії та практики. Практика – критерій істинності того чи іншого теоретичного положення. Теорія, що не спирається на практику, безплідна. Водночас, практика, що не керується науковою теорією, страждає стихійністю, малоефективністю та відсутністю необхідної цілеспрямованості;

2) принцип історизму. Він вимагає необхідність урахуванням в процесі дослідження всіх конкретних умов, в яких розвиваються явища чи процеси: місця, часу, конкретної обстановки. «Не можна оцінювати теорії минулого з позиції сучасності»;

3) принцип об'єктивності. Мистецтво пізнання полягає в тому, щоб знайти шляхи та засоби проникнення у суть феномену, не привносячи при цьому нічого зовнішнього, суб'єктивного;

4) принцип всебічності та комплексності. Будь-який феномен пов'язаний багатьма зв'язками з іншими явищами і його ізоляція, односторонній аналіз неминуче призводить до викривленого, помилкового

висновку. Тому необхідно ураховувати всі взаємозв'язки досліджуваного явища та використовувати різні методи (їх різні поєднання) в процесі дослідження;

5) принцип єдності історичного та логічного. Логіка пізнання об'єкта, феномена відтворює логіку його розвитку, тобто його історію;

6) принцип системності. Передбачає вивчення об'єкта пізнання як системи: виявлення певної множинності її елементів, упорядкування зв'язків, виокремлення серед них системоутворюючих [2, с.41-43].

Дещо іншого підходу дотримується О. Отич. До принципів наукового дослідження він відносить принципи: інтерсуб'єктивності, історизму, достатньої підстави, детермінізму, несуперечливості, перевірюваності й відтворюваності, науковості, наступності й відповідності, цілісності й системності, додатковості. Зміст окремих із них полягає у такому:

– принцип інтерсуб'єктивності відображає властивість загальнозначущості й загальнообов'язковості наукового знання. Він виявляється у прагненні дослідника досягти істинного знання, максимально абстрагуючись від своїх бажань, упереджень, переваг та індивідуальних особливостей наукового пошуку й спрямування його на розкриття загальних особливостей і властивостей досліджуваного об'єкта чи явища;

– принцип достатньої підстави виявляється в тому, що кожна висловлена думка обґрунтовується іншими, істинність яких науково доведена й не підлягає сумніву;

– принцип детермінізму виступає у формі причинності як «...сукупності обставин, що передують в часі певній події й викликають її». Він відображає зв'язок явищ і процесів, коли одні з них за певних умов виступають причиною інших явищ і процесів;

– принцип несуперечливості виявляється у такій логіці наукового мислення дослідника, яка забезпечується дотриманням законів логіки, передусім, закону недопущення суперечності;

– принцип перевірюваності зумовлений вимогою щодо можливості перевірки фактів, досвіду та істинності наукових тверджень з метою їх підтвердження чи спростування;

– принцип відтворюваності, оскільки отримані дані мають бути відтвореними за умови забезпечення для цього подібних умов;

– принципи наступності та відповідності розвитку наукового знання, зумовлений узгодженням здобутого знання зі встановленими раніше принципами, законами й теоріями, які добре перевірені, надійно підтверджені й не викликають сумніву [3].

Усі з зазначених принципів, на нашу думку, повинні бути притаманні сфері наукового забезпечення судової діяльності, визначаючи зміст

принципу науковості як вихідної засади наукового забезпечення діяльності судів.

Список використаних джерел

1. Волошина В.А. Науково-консультативне забезпечення діяльності Верховного Суду України: дис. ...канд. юрид. наук. К., 2016. 256 с.
2. Бахтина И.Л., Лобут А.А., Мартюшов Л.Н. Методология и методы научного познания: учебное пособие. Екатеринбург, 2016. 119 с.
3. Отич О. «Три кити» науки: наукове пізнання – наукове дослідження – наукове знання. *Післядипломна освіта в Україні*. 2016. № 2. С.3–9.

Жук А.А.,

заступник начальника відділу відпроцювань ризикових підприємств Управління оперативно-розшукової діяльності ГУ ДФС України у м. Києві

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ, ЯК МЕХАНІЗМ ОХОРОНИ ПРАВ, СВОБОД ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ПІДОЗРЮВАНОВОГО ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

Відповідно до чинного КПК України слідчий суддя уповноважений здійснювати судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні шляхом ухвалення рішень про застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження, як тримання під вартою, надання дозволів на проведення окремих слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій, а також розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора під час досудового розслідування.

Слід зазначити, що «судовий контроль за досудовим розслідуванням – законодавчо регламентована, неупереджена діяльність, здійснювана за наявності процесуальної підстави у визначених межах спеціальним суб'єктом – слідчим суддею з метою перевірки дотримання прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні» [5, с. 452].

Водночас, законодавець у п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України визначив: «слідчий суддя – суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні» [2].

Під час проведення досудового розслідування на слідчого суддю покладаються особливі повноваження з нагляду та оцінки процесуальної